

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela

w sprawie z powództwa J. S.
przeciwko M. J.
o rozwiązanie umowy dożywocia,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 19 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 kwietnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka J. S. wniosła pozew o rozwiązanie umowy dożywocia zawartej pomiędzy nią, a pozwaną M. J. w dniu 2 lipca 2010 r., aktem notarialnym nr (...), którą przeniosła na pozwaną prawo własności lokalu mieszkalnego położonego w S. przy pl. G., dla którego Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą nr (...), na zasadzie przepisu art. 913 § 2 k.c., oraz o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z 10 października 2018 r. Sąd Okręgowy w S. rozwiązał umowę dożywocia, zawartą pomiędzy powódką a pozwaną w dniu 2 lipca 2010 r.

Wyrokiem z 26 kwietnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił powództwo.

W skardze kasacyjnej powódka jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazała na przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Zdaniem skarżącej, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisu art. 913 § 2 k.c. wywołującego rozbieżności w orzecznictwie tj., rozstrzygnięcia czy: 1. Czy niewykonywanie umowy o dożywocie przez zobowiązaną do jej wykonywania pozwaną stanowi wypadek wyjątkowy, stanowiący podstawę do domagania się rozwiązania umowy o dożywocie? 2. Czy oddalenie powództwa o rozwiązanie umowy o dożywocie w sytuacji, gdy osoba zobowiązana nie wykonywała i nie wykonuje umowy o dożywocie i sama się do tego przyznaje, stanowi naruszenie zasad współżycia społecznego, o których jest mowa w przepisie art. 5 k.c., wobec usankcjonowania owym wyrokiem stanu, w którym dożywotnik, pozbawiony jest pomocy i opieki ze strony zobowiązanej, a zatem usankcjonowanie fikcyjnej umowy, kiedy to korzyść odniosła jedynie zobowiązana uzyskując lokal mieszkalny na wyłączną własność?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej

oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, z 26 września 2005 r., II PK 98/05, z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18).

Natomiast powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r. II CZ 102/02, z 28 marca 2007 r. II CSK 84/07, z 11 stycznia 2008 r. I UK 283/07 i z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, że skarżąca nie wykazała powyższych okoliczności.

Przede wszystkim, potraktowała zamiennie obie powołane przesłanki przedsądu, do czego nie ma podstaw szczególnie w sytuacji, gdy istnienie przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zostało uzasadnione rozbieżnościami w orzecznictwie, także Sądu Najwyższego. Skoro bowiem, na tle wykładni przepisu powstały rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to znaczy, że zajął on już stanowisko w tej kwestii i to nie jeden raz. Nie można zatem budować w oparciu o te same wątpliwości istotnego zagadnienia prawnego,

które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nie rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy.

Należy także podkreślić, że pytanie dotyczące art. 5 k.c. zostało sformułowane w oderwaniu od stanu sprawy, w której Sąd Apelacyjny nie zastosował art. 5 k.c., a powództwo oddalił ponieważ uznał, że powódka nie wykazała zaistnienia w sprawie okoliczności wyjątkowych w rozumieniu art. 913 § 2 k.c.

Wbrew twierdzeniom powódki, w orzecznictwie przyjmuje się zgodnie, że rozwiązanie stosunku dożywotnia jest możliwe tylko na podstawie wyroku sądowego o charakterze konstytutywnym, który może być wydany „w wypadkach wyjątkowych”. Nie wystarczy tu zatem, jak to uważa skarżąca, samo stwierdzenie niewywiązywania się z obowiązków względem dożywotnika, czy negatywnego psychicznie nastawienia do niego. Z określoną w tym przepisie „wyjątkowością” mamy do czynienia wtedy, gdy zachowanie się zobowiązanego wobec dożywotnika jest szczególnie naganne (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z 24 października 2002 r., I CK 18/02; z 9 kwietnia 1997 r., III CKN 50/97, OSNC 1997/9/133; z 1 czerwca 2000 r., I CKN 209/99, niepubl.).

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

Z uwagi na trudną sytuację materialną i życiową powódki, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 i 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.